

De echte AI-crisis: jongeren zonder richting

● Carla van Hengel en Piet Murre

AI verdwijnt niet meer uit het leven van onze kinderen. Juist daarom hebben ouders, leerkrachten en catecheten een taak in biddende, kritische deelname: open, oplettend en voorlevend hoe je Bijbelgetrouw met zulke technologie omgaat.

Zo'n 90 procent van de vo-leerlingen gebruikt AI bij het huiswerk, bleek uit recent onderzoek van scholieren.com. Zulke cijfers roepen bij ouders en leerkrachten uiteenlopende reacties op. Die variëren van vrees voor breinluiheid en misleiding tot enthousiasme over de mogelijkheden voor gepersonaliseerd leren. Waarom lopen de meningen zo uiteen en vooral: hoe voorkomen we dat we onze jongeren, die met ziel en verstand aan ons zijn toevertrouwd, verliezen in een debat dat voortsleept?

Wij pleiten voor een zuiverder debat én voor een duidelijke koers: de begeleiding van kinderen en jongeren door ouders en leerkrachten kan niet meer wachten.

Begripsverwarring

Als we de meningen willen begrijpen, moeten we beginnen bij de begrippen zelf. In het gesprek over generatieve AI gebruiken we immers dezelfde woorden, maar bedoelen we er soms iets heel anders mee. Wie "AI" zegt, kan denken aan een teleurstellend antwoord van CoPilot op een rekensom, aan een verbluffende tijdsbesparing met Gemini of ChatGPT, aan een gemanipuleerde foto van een leerkracht of juist aan een oefentool die leerstof helder maakt. En "gebruiken" is voor de een klakkeloos laten produceren wat je zelf niet wilt doen, maar voor de ander analyseren, oefenen of gestructureerd leren. Zelfs "huiswerk" is niet eenduidig: het kan gaan om leerwerk dat denkwerk vraagt of om maakwerk dat een systeem moeiteloos kan overnemen.

Zo kunnen schijntegenstellingen ontstaan, omdat we met dezelfde woorden iets anders bedoelen. Dat vraagt als eerste om goed luisteren, doorvragen en zorgvuldige articulatie van wat we echt bedoelen. Maar ook met heldere begrippen blijft AI een veelom-

vattend terrein. Het raakt geloof, ethiek, overtuigingen, opvoeding, onderwijs en samenleving tegelijk. Om te voorkomen dat we langs elkaar heen praten, vinden wij het zinvol cirkels te onderscheiden. We noemen er drie: de buitenste ring gaat over de grote spelers achter AI, de middelste over kinderen en jongeren, de binnenste over ons eigen gebruik van AI als volwassenen.

Buitenste cirkel

In de buitenste cirkel zijn de ontwikkelingen zorgwekkend en is onze invloed gering. Een handvol technologiebedrijven, gevestigd binnen geopolitieke machtsblokken als de VS en China, bepaalt de richting. Enorme economische belangen jagen een wedloop aan. Kenmerken zijn machtsconcentratie, een seculier-liberale ideologie, datacenters die stroom slurpen en een mensbeeld waarin de mens vooral maakbaar en vervangbaar lijkt (transhumanisme). In deze cirkel ligt vooral een taak voor overheden; als individuen kunnen we hier nauwelijks bijsturen.

Middelste cirkel

In de cirkel daarbinnen (gevaren én kansen, grotere invloed) bevindt zich het brede maatschappelijke tussengebied, met daarin onze focus: onze kinderen en jongeren. Bij hen is AI diep binnengedrongen; het zit in zoekmachines, in hun schoolsoftware en in hun broekzak. Ze gebruiken het niet alleen voor huiswerk, maar vaak ook voor persoonlijke vragen en worstelingen, uit nieuwsgierigheid of voor de fun.

Er zijn veel kansen: AI kan leerstof toegankelijker maken, drempels verlagen en oefenen personaliseren. Een dyslectische leerling laat teksten voorlezen en een kind met TOS (taalontwikkelingsstoornis) kan zonder schaamte oefenen. Dat zijn geen luxe extraatjes, maar mogelijkheden voor alle leerlingen om effectiever te leren en kansen-gelijkheid te bevorderen.

Er zijn ook gevaren, zeker als

begeleiding ontbreekt. Wie denken schrijfwerk volledig uitbesteedt, traint zichzelf in passiviteit, juist in de jaren waarin het brein nog in ontwikkeling is. Deepfakes openen de deur naar nieuwe vormen van verwarring en pesten. En het subtielste gevaar: AI is altijd beschikbaar, vriendelijk en bevestigend, waardoor het al snel voelt als een digitale vriend. Zonder goede prompting (opdrachten aan AI) komen die antwoorden rechtstreeks uit seculiere datasets vol aannames die haaks staan op een christelijke visie. AI kan ongemerkt afhankelijk maken en een plaats innemen die hoort bij ouders, leraren, ambtsdragers of zelfs bij God. Een veilig totaalverbod doet echter afbreuk aan de goede mogelijkheden en leidt bovendien in de praktijk tot schaduwgebruik. Dat is pas écht gevaarlijk.

Kleinste cirkel

In de kleinste cirkel, die van het persoonlijke gebruik, is onze controle relatief het grootst. Volwassenen bepalen veelal zelf of en hoe zij AI inzetten. De een gebruikt het als handig hulpmiddel en ziet vooral kansen, de ander blijft liever op afstand en ziet wellicht meer risico's. Hoewel volwassenen niet vrij zijn van risico's (denk aan schermverslaving) liggen in deze cirkel meestal niet de zwaarste vragen.

Voor jongeren ligt dat wezenlijk anders. Zij staan in de middelste cirkel, waarin AI steeds dieper doordringt en de balans tussen kansen en risico's sterk afhangt van onze aanwezigheid. Anders dan in de buitenste cirkel hebben we hier wél invloed. En anders dan in de binnenste cirkel zijn jongeren kwetsbaar en nog niet zelfredzaam. Daarom bepleiten we een houding waarin we onze kinderen voorgaan in kritische deelname.

Die houding gronden we op de manier waarop de Bijbel over techniek spreekt. De Schrift laat techniek zien als gave. Dat zien we niet alleen bij Jubal, Jabal en Tubal-

Een veilig
totaalverbod van
AI doet afbreuk
aan de goede
mogelijkheden
en leidt in de
praktijk tot
schaduwgebruik

Paulus zette
zijn Romeins
burgerschap
in zonder zich
te voegen naar
het wereldbeeld
dat eraan ten
grondslag lag

Kain, maar ook bij Bezaleël en Aholiab, die van God wijsheid ontvingen om kunstig te werken aan de tabernakel. Tegelijk waarschuwt de Schrift wanneer maakbaarheid wordt ingezet om onafhankelijk van God te zijn, zoals bij Babel; we mogen ons vertrouwen er niet op stellen. Evenzeer moeten we ervoor waken het wereldbeeld achter de techniek over te nemen. Paulus gebruikte zijn Romeins burgerschap nuchter en doelgericht binnen een rijk dat moreel ontspoord was; hij zette het in zonder zich te voegen naar het wereldbeeld dat eraan ten grondslag lag. Die lijnen zijn richtinggevend.

Dichtbij blijven

Hoe helpen we onze kinderen goed te navigeren in deze AI-werkelijkheid? Dat kan alleen als ouders en leerkrachten dicht bij hen blijven. Zo kunnen ze al jong leren hoe uniek de mens is, wat echt van kunstmatig onderscheidt, hoe generatieve AI werkt en hoe je effectief promptt. Nabijheid betekent ook met hen in gesprek gaan over AI-gebruik in Bijbels licht, bijvoorbeeld met de gesprekskapstok "Prompten als een PRO". Geregeld meekijken in het geheugen en de instellingen past daarbij, evenals alert blijven op nieuwe functies. Daarnaast vraagt AI van schoolorganisaties dat zij duidelijke keuzes maken in de inzet ervan, passend bij de eigen waarden.

Leerkrachten kunnen leerlingen vervolgens begeleiden bij het ontdekken van de mogelijkheden van AI, zodat onderwijskansen gelijkler worden. We helpen jongeren tot slot door helder te zijn wanneer AI géén goed idee is. Sommige

Zo'n 90 procent van de vo-leerlingen gebruikt AI bij het huiswerk. beeld Getty Images

toepassingen vragen om een duidelijk nee, zoals apps die beweren contact te leggen met overledenen.

AI, met al haar kansen en bedreigingen, verdwijnt niet meer uit de samenleving en evenmin uit het leven van onze kinderen. Juist daarom hebben ouders, leerkrachten en catecheten een taak in biddende, kritische deelname:

open, oplettend en voorlevend hoe je Bijbelgetrouw met zulke technologie omgaat.

Drs. Carla van Hengel is manager Academy bij Salure en moeder van vier kinderen. Dr. ir. P.M. Murre is lector "schoolvakken en didactiek vanuit christelijk perspectief" bij Driestar educatief.

Prompten als een P.R.O.

Artificiële Intelligentie (AI) wordt al volop gebruikt door kinderen, van huiswerk tot persoonlijk advies. Dit P.R.O.-model helpt je kind om drie cruciale vragen te stellen vóórdat het op 'enter' drukt.

P: Is AI nu passend?

Vraag je af of een computer de juiste plek is voor je vraag. Is dit niet eerder een gebedszaak, of iets om met je ouders te bespreken? Denk ook na over de impact op je brein en het milieu, en stel God boven de techniek.

R: Houd ik de regie?

Deze vraag gaat over eigenaarschap en zelfstandigheid. Blijft het werk nog wel van jou? Wees eerlijk en transparant over je AI-gebruik, bijvoorbeeld bij het maken van afbeeldingen, en blijf onafhankelijk in je denken.

O: Is de output oké?

AI kan feiten verzinnen ('hallucineren'), dus controleer altijd of het antwoord klopt. Beoefen kritische reflectie en wees geestelijk alert: is de boodschap in het antwoord wel Bijbelvast en waar?

Met jongeren in gesprek gaan over AI-gebruik in Bijbels licht kan bijvoorbeeld met de gesprekskapstok "Prompten als een PRO". beeld Carla van Hengel

Wie „geschokt” is door aanslag in Sydney wil de feiten niet zien

● Dr. Alexander J. Zwagerman

Islamitische terroristen zullen steeds opnieuw mensen afslachten. Je kunt alleen maar telkens „geschokt” zijn als je je kop in het zand hebt gestoken.

Op 14 december vond er een terroristische aanslag plaats op de Joodse bezoekers van een chanoekastrandfeest in Sydney. Premier Schoof sprak van „schokkende en verontrustende berichten” uit Australië. Ursula von der Leyen, voorzitter van de Europese Commissie, was „geschokt”. Premier Christopher Luxon van het nabijgelegen Nieuw-Zeeland was zelfs „geschokt en met afschuw vervuld”. De secretaris-generaal van de Verenigde Naties noemde de gebeurtenis „schokkend” en „onthutsend”. In al deze bewoordingen zit iets van verrassing. Een schok is immers een plotselinge onaangename verrassing. Maar de tragedie is dat niemand verrast had moeten zijn. Het antisemitisme is zodanig genormaliseerd dat een slachting onder Joden geen verrassing meer is.

Onduidelijk

Het Australische ABC News meldde op 15 december dat naar een van de schutters eerder onderzoek was gedaan vanwege zijn banden met een terreurcel van Islamitische Staat (IS). IS bestaat niet meer als “land”; zijn enige bestaan is nog het vermoorden van onschuldige mensen.

Dat ABC News IS als een terroristische organisatie aanduidt, is trouwens vrij uniek. Hamas is door ABC News-journalisten nooit als een terroristische organisatie omschreven. Propagandavideo's van Hamas werden “beelden uit Gaza” genoemd. De beestachtige terreuraanslagen van 7 oktober 2023 werden in een passieve vorm gerapporteerd: „geweld is losgebarsten in Israël” en „mensen zijn omgekomen”. Misschien is de schok van een aanslag des te groter als de publieke omroep in het land in kwestie weigert om duidelijk te zijn in zijn berichtgeving.

Echte daders

Mensen die zeggen „geschokt” te zijn door een aanslag als die in Australië menen het vaak oprecht. Ze zijn echt verbaasd, elke keer weer. Ze vertellen ons dat diversiteit „onze kracht” is, omdat ze dat geloven.

Echter, meermalen zagen we op de straten van Melbourne en Sidney –en ook op die van Amsterdam en Den Haag– mensen demonstreren tegen Israël. Daarbij werd meer dan eens opgeroepen tot een “jihad” en een “intifada”. Is het dan echt verrassend wanneer er

een massamoord op onschuldige Joden volgt?

De reden waarom deze aanslagen zullen blijven plaatsvinden, moet duidelijk worden benoemd. De reden waarom mannen, vrouwen en kinderen worden afgeslacht omdat ze Joods zijn, omdat ze christen zijn of omdat ze aan de verkeerde kant van de sjiitisch-soenitische grens staan, moet eerlijk worden verwoord. Mensen die steeds weer geschokt en verbaasd zijn, willen niet zien dat de moordpartijen het gevolg zijn van een steeds invloedrijkere antisemitische, antichristelijke en antiwesterse islamitische doodscultus. In plaats daarvan schrijven ze de incidenten toe aan het kolonialisme, de Joden, extreemrechtse politici of Elon Musk. Uiteindelijk willen deze „geschokte” mensen iedereen de schuld geven, behalve de echte daders.

Moedige keuzes?

ABC News was zelf trouwens ook „geschokt”, liet hoofdbestuurder Hugh Marks weten. Op 8 oktober 2025 kon hij tijdens een ondervraging in de Australische senaat meermalen geen antwoord geven op beschuldigingen van anti-Israëlische vooroordelen bij zijn omroep, die door de Australische belastingbetaler gefinancierd wordt. Toen senator Napijnpa Price hem vragen stelde over het niet rapporteren van Hamasexecuties van Hamastegenstan-

Uiteindelijk willen „geschokte” mensen iedereen de schuld geven behalve de echte daders

ders onder de Gazanen, wist hij het antwoord ook niet. Wel meldde hij snel hoe „trots” hij was op ABC News als omroep en de „moedige keuzes” die de redactie maakte.

Is het moedig om misdaden van Hamas jegens de eigen Palestijnse bevolking te verzwijgen? Is het moedig wanneer ABC-journalisten weigeren Hamas als terreurorganisatie te bestempelen? Dan is Marks’ definitie van moed toch anders dan de mijne – „schokkend” anders zelfs.

We hadden 11 september, 7 juli, de Bataclan, Lee Rigby, de Boston Marathon, de genocide op de Jezidi's, Theo van Gogh, Charlie Hebdo, Boko Haram, Nice, Manchester, Rouen, 7 oktober en we hebben nu Sydney. Islamitische terroristen zullen steeds opnieuw mensen afslachten. Je kunt alleen maar telkens „geschokt” zijn als je je kop in het zand hebt gestoken.

De auteur is als docent en onderzoeker verbonden aan de International School of Business in Arnhem.

Over Opinie

De lengte van een opinieartikel bedraagt 550 of 750 woorden. Ook kunnen abonnees door een ingezonden brief reageren op de redactionele inhoud van het RD. Inzendingen (max. 250 woorden) moeten zijn voorzien van naam en adres van de schrijver. Er kan niet worden gereageerd op Opgemerkt, Kerkelijke Pers, ZoGezgd, meditatie en boekrecensies. De redactie behoudt zich het recht voor inzendingen (zonder overleg) te redigeren en/of in te korten of zonder opgave van redenen te weigeren. Plaatsing van artikelen of brieven betekent niet dat de redactie ermee instemt. De schrijver geeft aan Erdee Media Groep een niet-exclusieve licentie om zijn inzending vast te leggen, te verveelvoudigen en te verspreiden, in welke vorm ook.

Coördinatie: Wim Lemstra en August Moens
E-mailadres Opinieartikelen: opinie@rd.nl | E-mailadres Opgemerkt: hoofdredactie@rd.nl